

**Рівненський державний гуманітарний університет
Історико-соціологічний факультет
Кафедра політичних наук**

***ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ
З ДИСЦИПЛІН
„ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПОЛІТИКИ”,
„ПОРІВНЯЛЬНА ПОЛІТОЛОГІЯ”,
„МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ
ДИСЦИПЛІН”***

***для студентів IV курсу історико-соціологічного факультету
напряму підготовки 6.030104 „Політологія”
освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр”***

Рівне–2016

Програма комплексного державного іспиту з дисциплін „Загальна теорія політики”, „Порівняльна політологія” та „Методика викладання соціально-політичних дисциплін” для студентів наряду підготовки: 6.030104 „Політологія” освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр”. – Рівне : РДГУ, 2016. – 31 с.

Розробники: **Черній А. Л.**, кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук РДГУ;
Хаврук І. А., кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук РДГУ.

Рецензенти: **Гон М. М.**, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук РДГУ;
Петренко О. Б., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання РДГУ.

Програма державного екзамену складена на основі нормативної документації Міністерства освіти і науки України.

Програма обговорена і затверджена на засіданні кафедри політичних наук РДГУ
Протокол № ____ від ____ 2016 р.

Зав. кафедри _____ д.політ.н., проф. Гон М.М.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Програма державного іспиту	5
Програмні питання	20
Рекомендована література	27

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Завдання комплексного державного іспиту з дисциплін „Загальна теорія політики”, „Порівняльна політологія” та „Методика викладання соціально-політичних дисциплін” – перевірка рівня фахової підготовки майбутніх політологів за освітньо-кваліфікаційним рівнем „бакалавр” до практичної роботи.

Відповіді студентів повинні продемонструвати:

- знання основних положень програми курсу;
- знання категоріального апарату політичної науки;
- знання політичної теорії, що є основою політичної науки й важливою складовою частиною їх професійної освіти;
- розуміння основних світових і вітчизняних політологічних шкіл, концепцій і напрямків;
- розуміння політичних відносин і політичних процесів;
- розуміння сенсу і основних напрямків розвитку світового політичного процесу, геополітичної ситуації, місця, ролі й статусу України в сучасному світі;
- навички політичної культури;
- вміння застосовувати політичні знання у професійній і громадській діяльності.

Оцінювання знань на екзамені

При оцінці знань випускника Державна екзаменаційна комісія керується критеріями, розробленими Міністерством освіти і науки України, в основу яких покладено повноту і правильність відповідей.

Оцінкою **"відмінно"** оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь на запитання програмного матеріалу, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією; показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання, застосовувати принцип об'єктивності при аналізі основних теоретичних проблем політичної науки, що виражає необхідність неупередженого, наукового підходу до політичної дійсності, її пізнання і практичного перетворення; опрацювання основної та додаткової літератури з політології.

Оцінкою **"добре"** оцінюється правильна і обґрунтована відповідь, з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної програми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок при відповіді на всі три питання, застосовуючи при цьому приклади з політологічної практики.

Оцінка **"задовільно"** виставляється за відповідь, яка відповідає змісту програмного матеріалу в обсязі навчальної програми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень програмного матеріалу, за відповідь, що не містить аналізу фактичного матеріалу і свідчить про те, що знання студента мають фрагментарний, поверховий характер. Таку оцінку виставляють також у випадку недостатнього обґрунтування, нечіткого й непослідовного викладення відповіді на поставлені питання.

Оцінка **"незадовільно"** виставляється за неправильну відповідь, яка не відповідає змісту програмного матеріалу та свідчить про нерозуміння його основних положень.

Оцінка відповіді кожного випускника обговорюється колегіально всіма членами державної екзаменаційної комісії, що були присутні при складанні студентами екзамену. Всі позитивні оцінки включаються у протокол засідання державної екзаменаційної комісії та вносяться у залікову книжку студентів, що склали екзамен.

Студенти, які отримали оцінку "незадовільно", складають екзамен повторно, але не раніше наступного навчального року, під час роботи новопризначеної державної екзаменаційної комісії.

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ

ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПОЛІТИКИ

Тема 1. Політика – феномен суспільного життя

Політика як соціальне явище. Місце теорії політики в системі наук про суспільство. Предмет, методи і категорії політичної науки. Об'єкт і предмет політичного дослідження. Загальна теорія політики – наука про сутність політичного життя, закономірності політики та політичної діяльності, розвиток політичного процесу. Основні категорії і поняття науки про політику, їх специфіка.

Рівні політики: мегарівень, макрорівень, мікрорівень.

Різноманітність методів та дослідницьких засобів для вивчення політики. Взаємодія теорії політики з іншими суспільними і гуманітарними науками.

Логіка, структура і завдання курсу. Функції загальної теорії політики. Прикладна політологія. Зростання ролі і значення науки про політику на сучасному етапі світового суспільного розвитку і політичного процесу незалежної України.

Тема 2. Історія світової політичної думки і становлення сучасної політології

Політичне життя суспільства – багатовікове соціальне явище. Політичні вчення Стародавньої Греції про політику, право та державу. Платон про державу та політику. Політичні концепції Арістотеля про політику, державу і політичну справедливість. Політична думка і світоглядні ідеї Стародавнього Риму. політико-правові погляди Цицерона, Полібія. Політичні ідеї раннього християнства. Аврелій Августин. Політична думка Середньовіччя. Фома Аквінський. Політична думка епохи Відродження – новий етап у розвитку політичної думки.

Політична думка початку ХХ ст.: М.Вебер, В.Парето, Г.Моска, Р.Міхельс, А.Бентлі. Основні школи і течії сучасної зарубіжної політології. Біхевіористський напрямок у дослідженнях політики (Г. Лассуел, Дж. Кетлін та ін.). Системний аналіз влади (Т.Парсонс, Д.Істон, Р.Даль та ін.). Політична соціологія: (М.Кроз'є, М.Дюверже, С.Ліпсет, Р.Арон). теорія соціально-політичних конфліктів (П.Блау, К. Боулдінг, Р.Дарендорф). компаривістика як метод аналізу різнорідних політичних систем (Д.Істон, Г.Алмонд, С.Хантінгтон).

Співвідношення «людина-державна» як одна з основних проблем в історії політичної думки.

Тема 3. Розвиток політичної думки в Україні: історія і сучасність

Буття українського народу і формування перших політичних уявлень. Політична думка Київської Русі. Морально-правові та релігійні уявлення про суспільство. "Слово про закон і благодать" митрополита Іларіона, "Руська правда" Ярослава Мудрого, "Повість минулих літ" літописця Нестора і "Повчання В.Мономаха".

Ідеї політичного і національного відродження України (І.Вишенський, П.Могила, С.Яворський, Ф.Прокопович). Проблема конституційно-державного устрою в творчості українських мислителів козацько-гетьманської доби.

Політична думка України ХІХ – початку ХХ ст. Кирило-Мефодіївське Братство про державно-політичний лад. Проблеми демократії, держави і політичних відносин в соціально-політичній думці України другої половини ХІХ ст. (М.Драгоманов, І.Франко, М.Грушевський).

Проблеми національного відродження і державності (В.Липинський, Д.Донцов, М.Хвильовий, В.Винниченко).

Обґрунтування новітньої української державності: "Декларація про державний суверенітет України", "Акт про державну самостійність України", "Конституція України" 1996 року. Формування і розвиток національної школи політології в сучасній Україні: утвердження політології як навчальної вузівської дисципліни, розвиток фундаментальних досліджень.

Тема 4. Суб'єкти політики

Соціально-політична стратифікація суспільства. Суб'єкти і об'єкти політики. Поняття "суб'єкт", "об'єкт" політики. Особа як первинний суб'єкт і об'єкт політики. Права людини – центральне питання політичної науки. Типологія прав людини і проблема їх реалізації у сучасному світі. Обов'язки і відповідальність громадян, гарантія їх прав. Права людини як критерій гуманізму політики.

Соціальні групи як основні суб'єкти і об'єкти політики (верства, клас, етнос, нація). Соціальна структурованість як фактор політичного життя. Сутність і політична значимість поняття „середній клас”. Класи і стани України в контексті її політичної історії.

Соціальна орієнтація українського суспільства. Особові групові та корпоративні інтереси у політичному житті. Механізм впливу соціальних спільнот на політику в умовах незалежного розвитку України. Політичне життя сучасного українського суспільства.

Тема 5. Політична влада та механізми її здійснення

Влада як явище суспільного життя. Еволюція влади. Суспільна організація і влада. Сутність понять “влада” і “політична влада”. Концепції політичної влади. Структура влади: суб'єкти, об'єкти, джерела, ресурси, функції влади. Види влади. Політичне відчуження. Політичне панування. Правові засади влади. Проблема сили і насильства.

Принципи реалізації влади: організація, принцип розподілу влади, переконання, контроль, виховання, примус.

Легітимність влади. Типи легітимності влади. Рівні легітимності влади.

Криза влади. Причинно-наслідковий механізм кризи влади. Типологія криз: парламентська, урядова, конституційна, системна. Центри влади. Поліцентризм. Властивості політичної державної влади. Розподіл влади. Законодавча, виконавча і судова влади. Конституційні положення про перспективи розвитку політичної влади в Україні, її демократизацію.

Тема 6. Політична еліта та політична влада

Сутність політичного елітизму та генеза цього поняття. Класичні теорії еліт (В.Парето, Г.Моска, Р.Міхельс). Сучасні концепції еліт: макіавеллістська школа, ціннісні теорії, функціональні теорії еліт, ліволіберальні концепції еліт, теорії демократичного елітизму.

Чинники існування еліт та їх типологія. Системи рекрутування еліт.

Політична еліта в структурах влади. Шляхи формування політичних еліт. Номенклатурна система та її соціальні наслідки. Політична еліта України: особливості формування та етапи еволюції. Д.Донцов, В.Липинський, М.Драгоманов про роль еліти у державотворенні. Політична еліта і правлячий клас. Складнощі та шляхи становлення сучасної еліти в Україні.

Тема 7. Політичне лідерство

Поняття лідерства. Лідерство як соціальний феномен. Політичне лідерство і влада.

Ідеї лідерства в історії. Об'єктивні і суб'єктивні сторони лідерства. Основні концепції політичного лідерства: теорія рис, ситуаційна теорія конститuentів, психологічна концепція, інтерактивний аналіз. Соціальна сутність та історична генеза наукових поглядів українських мислителів на політичне лідерство. Класифікація, функції та тенденції розвитку політичного лідерства. Культ особи. Політичний імідж. Формування іміджу політичних лідерів і організацій. Імідж політичного лідера і його складові. Політик як символ і актор. Типи іміджів. Технології побудови іміджу: етапи, методи та засоби створення. Практика іміджмейкерства в політичних процесах України.

Політичне лідерство в Україні. Критерії оцінки популярності та ефективності діяльності політичного лідера в сучасній Україні. Проблеми формування політичних лідерів в Україні.

Тема 8. Політична опозиція

Історичні традиції та сучасні підходи до розуміння політичної опозиції. Ключові проблеми дослідження опозиції. Цілі опозиції. Стратегії опозиції. Електоральна стратегія. Коаліційна стратегія. Коаліційно-корпоративістська стратегія. Стратегія “малих справ”. Стратегія навмисної відмови. Стратегія революційної мобілізації мас. Опозиція як необхідний та невід’ємний компонент держави та суспільства.

Типи і форми політичної опозиції. Підходи до класифікації політичної опозиції в сучасній політичній науці. Функції політичної опозиції в умовах процесів політичної трансформації. Роль опозиції в сучасному демократичному суспільстві. Взаємодія політичної влади і опозиції. Принципи формування та діяльності опозиції. Опозиція як індикатор демократичного суспільства і правової держави.

Громадянська компетентність опозиції і влади. Взаємодія опозиції і влади в Україні. Типи опозиції в Україні: консервативна, екстремістська, демократична.

Тема 9. Поняття і структура політичної системи

Поняття політичної системи, її основні компоненти. Поняття “політичний інститут”. Види і специфіка політичних інститутів. Функції політичних інститутів.

Генеза і варіанти інтерпретації політичної системи Д.Істона і Г.Алмонда. Структура політичної системи. Функції політичної системи та закономірності її розвитку. Порівняльний аналіз функціонування політичних систем. Місце громадської думки в політичній системі. Закономірності еволюції політичних систем.

Роль Конституції у визначенні політичної системи. Природа конституційного закону. Конституція як легальний і демократичний спосіб легітимізації влади.

Особливості формування політичної системи в Україні.

Конституція України про політичну систему. Основні концепції громадянського суспільства. Поняття правової держави. Конституція України і перспективи становлення правової держави.

Тема 10. Основні типології політичних систем

Загальні підходи та характеристики типологій політичних систем. Критерії виокремлення основних типів політичних систем: тип суспільно-економічної формації; характер політичного режиму; модельні характеристики за принциповими, “корінними” ознаками; характер партійної системи; спосіб здійснення виборів;

панівна або домінуюча ідеологія; комплексні, інтеграційні (цивілізаційні) чинники розвитку суспільства; форма держави.

Політична система в порівняльній політології.

Формаційні політичні системи: рабовласницька, феодална, капіталістична, соціалістична, перехідна або трансформаційна.

Режимні політичні системи. Поняття політичного режиму: його сутність та основні компоненти. Основні типи політичних режимів сучасності: тоталітарні, авторитарні, демократичні. Динаміка політичних режимів.

Характеристика демократичного режиму. Плюралізм як основа досягнення демократичних цінностей (свободи, рівності, справедливості). Основні риси політичного режиму в Україні на сучасному етапі.

Недемократичні політичні режими. Авторитарні або диктаторські режими. Особиста і “класова” диктатура. Зміст понять “диктатура”, “тиранія”, “деспотія”. Тоталітаризм та його ознаки. Конкретно-історичні форми тоталітаризму: сталінізм, фашизм, нацизм. Фактори, що сприяють формуванню тоталітаризму в сучасних умовах.

Трансформація політичних режимів у посткомуністичних суспільствах. Стадії посткомуністичних перетворень. Метаморфози посткомуністичної влади.

Моделні політичні системи: командна, змагальна, соціопримирлива.

Партійні політичні системи: однопартійні, півторاپартійні, двопартійні, двох з половиною партійні системи, багатопартійні. Вибірчі політичні системи: мажоритарна, пропорційна, змішана, консенсусна. Ідеологічні політичні системи. Інтеграційні (цивілізаційні) політичні системи.

Основні риси цивілізаційного підходу. Типологія американського соціолога Д.Белла. Теорія американського економіста, соціолога, політичного діяча Уолта Уїтмена Ростоу. Політична концепція американського мислителя-футуролога Олвіна Тоффлера. Типологія політичних систем Г.Алмонда.

Тема 11. Держава в політичній системі суспільства

Держава як політичний інститут. Визначення держави. Основні ознаки, риси та функції держави; головні напрями її діяльності. Теорії виникнення держави: патріархальна теорія, теорія суспільного договору, теорія підкорення, психологічна теорія, марксистська теорія. Місце людини у державі.

Форми правління: абсолютна монархія, конституційна монархія, дуалістична монархія. Республіки: президентська, парламентська, змішана. Унітарні, федеративні та конфедеративні держави. Типи держави: правова, соціальна, демократична. Державна влада й органи управління державою. Принцип розподілу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Конституція – головний закон держави.

Система державної влади в Україні.

Тема 12. Громадянське суспільство і держава

Громадянське суспільство як ключове поняття посткомуністичної трансформації. Історична еволюція громадянського суспільства та уявлень про нього. Ознаки громадянського суспільства. Функції та атрибути громадянського суспільства.

Моделі громадянського суспільства. Громадянське суспільство як умова свободи й демократії. Відновлення громадянського суспільства в Україні на рубежі 80-х – 90-х років. Перші громадські (неформальні) організації в Україні. Розвиток громадянського суспільства в незалежній Україні. Проблеми інституціоналізації громадянського суспільства в Україні.

Тема 13. Політичні партії та суспільно-політичні рухи

Громадське об'єднання як суб'єкт політичної діяльності. Соціальна природа виникнення громадських об'єднань. Політичні об'єднання. Сутність поняття "громадсько-політична організація", "рух", "партія", "політична партія".

Виникнення і розвиток громадсько-політичних організацій, рухів. Історичні форми партій. Фактори, які зумовлюють виникнення політичних партій. Соціальна база політичних партій. Організаційна будова партій. Програмові засади, стратегія і тактика політичних партій.

Етапи становлення та розвитку суспільно-політичних рухів. Підходи до класифікації суспільно-політичних рухів. Функції партій і рухів у суспільстві. Сучасні тенденції у розвитку політичних партій і рухів. Поняття, зміст і різновиди партійних систем.

Політичні партії і об'єднання в Україні: історія і сучасність. Партійна система України. Проблеми й етапи становлення багатопартійності в незалежній Україні. Основні сучасні українські партії. Ставлення партій України до основних політичних проблем. Вплив законодавства на характер і тип партійної системи. Конституція України про свободу та умови об'єднання громадян у політичні партії.

Тема 14. ЗМІ в політичній системі суспільства

Поняття та функції політичних комунікацій. Роль комунікації у політиці. Інформування громадян. Критика і контроль. Артикуляція і інтеграція. ЗМІ як один з найважливіших інститутів суспільства, їх місце в політичній системі. Характерні риси ЗМІ. Функції ЗМІ. Політичний вплив ЗМІ на громадську думку. Принципи ЗМІ. Інформаційний процес та його стадії. Способи розповсюдження інформації: послідовний і фрагментарний. Горизонтальна й вертикальна політична комунікація.

Основні канали і особливості політичного впливу ЗМІ. Раціональний і емоціональний вплив ЗМІ. Вплив ЗМІ на інформаційний процес. Правила відбору матеріалу. Способи розповсюдження інформації. Особливості радіо- і телепередач.

Політичне маніпулювання і шляхи його обмеження. Поняття "маніпулювання". Способи маніпулювання. Межі маніпулювання. Соціальні міфи як основа маніпулювання. Плюралізм ЗМІ. Контроль за ЗМІ.

Специфіка функціонування ЗМІ в українському суспільстві. Зв'язок ЗМІ з тіньовими й олігархічними структурами.

Тема 15. Політична свідомість і політична культура

Політична свідомість як відображення ідейного життя суспільства. Визначення та структура політичної свідомості. Буденна і теоретична свідомість. Складові елементи теоретичної політичної свідомості. Типи політичної свідомості. Форми прояву політичної свідомості. Місце міфів, стереотипів та громадської думки в структурі політичної свідомості. Чинники формування політичної свідомості. Політична свідомість як фактор політичної поведінки.

Поняття і сутність національної свідомості, її провідна роль у самоідентифікації політичного українського етносу. Складові політичної свідомості: історична пам'ять народу, патріотизм, вірність та відданість Вітчизні. Національна психологія, національна гордість. Руїнування національної свідомості українського етносу в часи його колоніального стану. Мовний аспект формування національної свідомості.

Сутність, структура і функції політичної культури. Політологічні концепції політичної культури. Концепція громадянської культури. Місце і роль політичної

культури в загальній системі культури і в політичному житті суспільства. Типи політичних культур. Характерні ознаки політичної культури сучасного політичного суспільства та проблеми його формування.

Політична культура українського суспільства: багатство й історичні традиції та їх руйнація в часи колоніалізму. Подолання стереотипів тоталітарного мислення, меншовартості та національної неповноцінності – як умова відновлення і розвитку політичної культури українського народу. Стан та проблеми формування сучасної демократичної політичної культури, розвиток культури спілкування, змісту політичної діяльності в українському суспільстві. Політична культура як чинник формування національно-патріотичних якостей громадян України.

Тема 16. Політика й ідеологія. Суспільно-політичні доктрини сучасності

Сутність, структура та функції політичної ідеології. Рівні функціонування політичної ідеології. Джерела ідеологічних течій. Ідеологія і наука. Ідеологічні течії у сучасному світі: лібералізм, консерватизм, соціал-демократизм, фашизм, комунізм тощо. Криза марксистської ідеології, політики і практики.

Нові тенденції в американській політичній науці у I-й половині ХХ ст. Сучасні інтерпретації суспільного розвитку “нового індустріального суспільства” Дж.Гелбрейта, “постіндустріальної цивілізації” Д.Белла, “некапіталістичного суспільства” Хейлбрюнера, “комп’ютерної демократії” Дж.Пелтона.

Сценарії майбутнього суспільного розвитку представників “Римського клубу”. Образ майбутнього світового розвитку представників песимістичного крила західної соціології.

Політична ідеологія в житті сучасної України. Зародження і розвиток лібералізму в Україні. Місце і роль консервативної ідеології в українському суспільстві. Особливості виникнення і розвитку комуністичного руху в Україні. Український націонал-комунізм. Соціал-демократизм в теорії і практиці політичного життя українського суспільства. Активізація клерикальної ідеології в Україні.

Націоналізм у світовій та вітчизняній практиці. Націоналізм як одна із підвалин самовираження народу, знаряддя політичної боротьби за право на вільне існування. Сутність, типологія, форми та методи прояву націоналізму. Націоналізм, імпершовінізм та інтернаціоналізм у сучасному політичному житті українського суспільства.

Тема 17. Політичний процес і політична діяльність

Поняття політичного процесу. Сутність та структура політичного процесу. Функціональний зміст політичного процесу, його основні стадії. Об’єкти та суб’єкти політичного процесу. Режими протікання політичного процесу. Політична ситуація, політична криза, політична кампанія. Еволюційні та революційні процеси. Революція, реформа, повстання, бунт, заколот.

Політична діяльність як основний об’єкт практичної політології. Політична ситуація як об’єктивна умова політичної діяльності. Суб’єктивно-психологічні фактори політичної діяльності в сучасній Україні.

Маніпулятивний характер політики. Природа політичного маніпулювання. Функції політичного маніпулювання, методи і прийоми його здійснення. Міфотворчість – основне завдання політичного маніпулювання. Межа маніпуляції і проблеми протидії маніпулюванню. Особливості політичних маніпуляцій у сучасній Україні.

Технології масових політичних дій. Політика як сфера дій мас населення. Специфіка масової політичної поведінки. Масовидні форми політичної участі.

Форми прямих дій у політиці. Психологічні фактори масових політичних дій. Проблеми регуляції масових форм політичної поведінки.

Технології політичного лобіювання. Сутність політичного лобіювання. Соціально-групова природа лобіювання та тиску на політичну владу. Методи та ресурси тиску на структури влади груп інтересів. Політико-правове забезпечення лобістської діяльності. Лобіювання та тиск на владу в сучасних реаліях українського суспільства.

Популізм як специфічна політична технологія. Природа популізму. Ідейна основа та соціально-психологічні засади популізму. Функції популізму в сучасному політичному житті. Складові технології політичного популізму. Популізм в Україні.

Тема 18. Політичні рішення

Поняття “політичне рішення”. Місце політичного рішення в політичній діяльності. Вимоги до політичного рішення.

Схема прийняття політичного рішення. Фази (етапи) прийняття політичного рішення. Алгоритм прийняття політичного рішення. Методи прийняття політичного рішення. Етап реалізації управлінського рішення.

Політичний ризик. Сутність та рівні політичного ризику. Оцінка політичного ризику. Чинники та симптоми політичного ризику. Управління політичним ризиком.

Тема 19. Політичний маркетинг і політичний менеджмент

Поняття “політичний маркетинг”. Складові та функції політичного маркетингу. Політична інженерія та її методи. Моделі ухвалення політичних рішень. Політична позиція. Політична оцінка. Політична акція. Політичний патронаж. Політична девіація (криміналізація). Політичне насильство. Політичний тероризм. Політичний міф. Політичний стереотип. Політична програма.

Політичне життя суспільства як об’єкт рекламної діяльності. Політичне рекламування: технологія й організація політичної рекламної кампанії. Структура та основні завдання політичної реклами. Принципи політичного рекламування. Рекламна піраміда. Стратегія рекламної діяльності (план, етапи, графіки). Рекламодавець, рекламоносій і рекламоодержувач. Мотиви політичного рекламного звернення. Реклама глобальна, місцева, корпоративна, роз’яснювальна. Переваги і недоліки засобів поширення політичної реклами. Політична символіка.

Методика і техніка дослідження ефективності політичного маркетингу. Політична ситуація. Політичний аналіз. Соціологічні дослідження: методологія та методика розробки та проведення. Організація, метод та техніка дослідження. Об’єкт та предмет дослідження. Анкета, її структура, фактор-аналіз. Вибірка. Контроль за ефективністю політичної реклами.

Тема 20. Особа в політичному процесі

Участь людей в політичному житті. Політична активність. Процес політичної соціалізації: загальна характеристика, мотиви і моделі процесу інтеріоризації, екстеріоризації. Примусові мотиви соціалізації.

Держава й політична соціалізація. Модель “ідеального громадянина”. Агенти політичної соціалізації. Роль сім’ї у процесі політичної соціалізації. Політична соціалізація у школі. Референтні групи як агенти соціалізації. Стадії процесу політичної соціалізації. Типи “політичної людини” як продукту соціалізації. Відчуження в умовах тоталітаризму.

Політична участь як наслідок політичної соціалізації. Політичний інтерес: суть і значення. Психологічні чинники політичної участі. Політична участь і

формування громадянської ідентичності. Політична участь як засіб компенсації та контролю. Види політичної участі. Представництво як опосередкована участь у політиці. Ступені політичної участі.

Тема 21. Політична стабільність і конфлікти

Поняття політичного конфлікту. Політичні інтереси як передумова виникнення конфліктів. Об'єкти і суб'єкти політичного конфлікту. Типологія політичних конфліктів. Фази розвитку внутрішньополітичних і зовнішньополітичних конфліктів. Міжнародні конфлікти: причини виникнення, фази розвитку.

Управління політичними конфліктами. Загальне і особливе в технологіях урегулювання конфліктів. Основні методи урегулювання конфліктів: консенсус, уникнення конфліктів, відкладення конфлікту, посередництво, арбітраж, переговори.

Конфліктологічний підхід до сучасної ситуації в Україні. Основні шляхи досягнення національної і соціально-політичної злагоди у сучасному українському суспільстві. Компромісно-консенсусне подолання політичних конфліктів.

Тема 22. Принципи та методи політичного прогнозування

Прогностична функція політології. Поняття “політичне прогнозування”. Передісторія наукового прогнозування. Соціальні утопії. “Науковий комунізм”. Особливості розвитку вчень про майбутнє у новітні часи. Гносеологічні парадигми політичного прогнозування.

Основні положення синергетики. Циклічно-хвильові моделі політичних змін. Сутність прогнозування. Параметри та вірогідність прогнозів.

Прогностика як наука. Можливості, межі, техніка, методика та процедури прогнозування у політиці. Рациональне та ірраціональне у політичній науці та практиці. Передбачуване і непередбачуване в політиці. Співвідношення загальних та спеціальних методів передбачення політичного поступу. Використання синергетичних принципів (Е.Ласло, С.Масуда, Д.Дойтім, І. Пригожин).

Прогностика та футурологія. Суб'єкти політичного прогнозування. Типи прогнозів: пошуковий, нормативний, вірогіднісний та ін. Основні напрямки прогнозування, його етапи. Системне прогнозування. Стратегічне, тактичне та операційне прогнозування. Інформація як база та умова прогнозування. Прогнозування як пізнання, розуміння та інтерпретація процесу і тенденцій політичного розвитку. Футурологія (Ф.Фукуяма, С.Платонов, Д. Несбіт).

Політичний ризик у діяльності суб'єктів політики, прогнозування його можливих наслідків. Втілення планів і прогнозів у політичних рішеннях і діях. Значення наукового політичного прогнозування в умовах реформування українського суспільства.

Прогностичні центри в Україні.

Тема 23. Україна і прогностичні контури XXI століття

Поняття, характер і сутність сучасних системних глобальних трансформацій. Глобальні та регіональні зміни міжнародних відносин. Перспективи розвитку глобальної системи міжнародних відносин. Різні проекти майбутнього світоустрою. “Однополюсний”, “багатополюсний”, “постміжнародний”, “трьохрівневий (військовий, економічний, транснаціональний рівні) світ. Глобальні проблеми сучасного світу. Антиглобалісти проти глобалістів: “за” і “проти”.

Концепції цивілізму (В.Нерсесянц), зіткнення цивілізацій (С.Хантінгтон). Врахування змін стадій стабільності та кризових обставин, багатоваріантності,

альтернативності шляхів та можливостей соціально-політичного розвитку. Загальне і часткове прогнозування. Становлення і поступове формування нової структури світу.

Зовнішньополітичний вибір України для XXI століття. Росія, Україна: нові виклики, імперативи та перспективи співіснування. Світ і Україна в XXI столітті: взаємозв'язок і співвідношення глобального та національного розвитку.

Тема 24. Теоретичне розуміння суті та предметного поля міжнародних відносин

Міжнародні відносини як предмет дослідження окремих наук. Необхідність загальнотеоретичної міжнародної науки. Функція теоретичного узагальнення теорії міжнародних відносин. Цілі теорії міжнародних відносин. Теорія міжнародних відносин та історія. Теорія міжнародних відносин та політологія. Теорія міжнародних відносин та економічні науки. Теорія міжнародних відносин та міжнародне право. Прикладне значення теорії міжнародних відносин.

Вимоги до теорії міжнародних відносин. Компоненти теорії міжнародних відносин. Аксиоми, постулати, гіпотези в побудові структури теорії міжнародних відносин. Понятійний та формально-логічний апарат теорії міжнародних відносин.

Тема 25. Система міжнародних відносин, її структура і середовище

Основні поняття системної теорії. Системний підхід до аналізу міжнародних відносин. Типи, структура, закони функціонування і трансформації міжнародних систем.

Особливості середовища міжнародних відносин. Соціальне середовище. Позасоціальне міжнародне середовище. Роль геополітики в теорії міжнародних відносин. Міжнародна система і міжнародний порядок. Глобалізація міжнародного середовища, її основні складові.

Глобальна макросистема міжнародних відносин. Основні системні якості та атрибути сучасних міжнародних відносин. Функціональні еквіваленти та функціональні вимоги системи міжнародних відносин. Середовище системи міжнародних відносин.

Внутрішній склад та компоненти глобальної системи міжнародних відносин. Категорії "елемент", "структура", "системний механізм", "цінності системи". Діалектика взаємодії елементів і структури системи міжнародних відносин.

Процеси функціонування та розвитку системи міжнародних відносин: інтеграція/дезінтеграція, збереження форми, досягнення мети т.і. Поняття "динамічна рівновага". Умови збереження стабільності системою міжнародних відносин. Глобальна система та її підсистеми: функціональний та географічний підхід.

Моделі міжнародних систем Галтунга, Раппопорта, Маклелланда, Кеплена, Хоффмана, Моделського т.і.

Особливості сучасного етапу світової цивілізації. Україна в системі міжнародних відносин на рубежі тисячоліть.

Тема 26. Національні інтереси та міжнародна безпека. Україна в сучасному геополітичному просторі

Сутність "міжнародної безпеки". Вплив глобалізації світового розвитку на міжнародну безпеку. Держава як головна діюча особа національної та міжнародної безпеки. Національна безпека. "Спільна безпека", "спільна безпека й колективна оборона", "всезагальна безпека". Основні виклики безпеки.

Поняття "національна безпека", "національний інтерес", "міжнародна безпека" в теорії міжнародних відносин. Критерії і структура національного інтересу.

Національні інтереси і проблеми національної безпеки України.

Тема 27. Футурологічні проекти майбутнього розвитку людства

Трансформація влади і демократії в умовах постіндустріалізму (Елвін Тоффлер). Нові імпульси у розвитку людини й суспільства (Джон Нейсбіт, Патриція Абудден). Кінець історії? Обґрунтування однорідного планетарного розвитку (Френсіс Фукуяма). Майбутнє капіталізму (Пітер Друкер, Чарлз Хенді, Лестер Туроу, Роберт Райх). Пошук оптимальної ідеології (Микола Амосов).

Концепції цивілізму (В.Нерсесянц), зіткнення цивілізацій (С.Хантінгтон). Врахування змін стадій стабільності та кризових обставин, багатоваріантності, альтернативності шляхів та можливостей соціально-політичного розвитку. Загальне і часткове прогнозування. Становлення і поступове формування нової структури світу.

Зовнішньополітичний вибір України для ХХІ століття. Росія, Україна: нові виклики, імперативи та перспективи співіснування. Світ і Україна в ХХІ столітті: взаємозв'язок і співвідношення глобального та національного розвитку.

ПОРІВНЯЛЬНА ПОЛІТОЛОГІЯ

Тема 1. Історія порівняльної політології

Порівняння як метод політичного дослідження. Порівняльний метод у працях Аристотеля, Цицерона, Полібія, Аквінського, Макіавелі, Монтеск'є, Токвіля, Канта.

Основні періоди в розвитку порівняльної політології: становлення порівняльної політології як самостійної галузі знання (друга половина XIX ст.), етап накопичення потенціалу “традиційна порівняльна політологія” (перша половина XX ст.), етап оновлення та експансії “нова порівняльна політологія” (початок 50-х-кінець 70 х.), етап кризи і відбруньковування суміжних дисциплін “плюралістична політологія”.

Тема 2. Порівняльний метод в політичній науці

Порівняльний (компаративістський метод) і підходи до вивчення політичного буття. Методологічні вимоги до порівняння. Використання порівняльної методології в політичній науці. Основні проблеми: порівнюваності, “мало випадків, багато змінних”, еквівалентності, універсальності, “проблема Гелтона”, “спостереження”, “інтерпретації”.

Тема 3. Теорія раціонального вибору, неінституціоналізм та політика

Теорія раціонального вибору. Основні передумови: методологічний індивідуалізм; раціональність індивідів; оптимальність вибору; обмін діяльністю; теорія раціонального вибору; теорема “неможливості” Ерроу; принцип “месіанського виборця”; “формування коаліції”.

Тема 4. Політичні мережі та порівняльна політологія

Основні школи, які використовують мережу в якості методології дослідження політики. Англосаксонська школа. Концепція політичних мереж і її протиставлення плюралістичному і корпоративному підходам. (Род Редис, Девід Марш).

Німецька школа про мережу в політиці, як сучасну форму державного управління, відмінну від ієрархії та ринку (Т. Берцель).

Тема 5. Булева алгебра як якісна методологія порівняння

Можливості булевої алгебри в порівняльному дослідженні. Основні методологічні проблеми застосування булевої алгебри в порівняльному дослідженні. Суть використання алгебри логіки в порівняльному якісному дослідженні. Аналіз емпіричних даних компаративістами, формалізація їх якості, причини і наслідки явищ, які зводяться в таблиці істин. Спеціальна процедура мінімізації логічних виразів.

Тема 6. Емпірична теорія і моделі демократії

Емпіричні моделі демократії в порівняльній політології. Відмінні ознаки характеру їх взаємозв'язків. Основні моделі, які найчастіше використовуються компаративістами й виділяються на основі різноманітних підходів. Основні теоретичні парадигми сучасної демократії: ліберально-демократична, радикально-демократична.

Моделі, які використовуються компаративістами для вибору змінних та формування гіпотез: модель конкурентної еліптичної демократії; політико-модернізаційна модель демократії; модель “поліархічної” демократії; економічна модель демократії; демократична модель “прав людини”; “інтегративної демократії”.

Тема 7. Умови демократії

Демократія в порівняльній політології другої половини 50-х років ХХ ст.

Особливості дослідження демократії та їх спрямованість на підтвердження загальних теоретичних гіпотез про детермінацію демократії рівнем економічного розвитку, соціально структурними параметрами, рівнем освіти і культури, міжнародними факторами, релігійною диференціацією або гомогенізацією населення та іншими умовами. Емпіричний аналіз зв'язку, його кількісний і якісний аспекти.

Тема 8. Третя хвиля демократії

Концепція “третьої хвилі демократії”, її основні положення:

1) перехід до демократії в різних країнах практикується як глобальний процес тобто між різними перехідними процесами і формами демократизації можна відмітити не тільки щось загальне, але і розглядати їх як окремі одиничні випадки світового політичного руху.

2) запропонована концепція демократизації розглядає демократію як самоцінність, не пов'язуючи її становлення з прагматичними, інструментальними цілями.

3) концепція ґрунтується на ідеї плюралізму можливих форм демократичного порядку.

4) демократизацією в кінці ХХ ст. не закінчується процес змін у світі, не завершується історія демократії.

5) важливою інтелектуальною установкою дослідників третьої хвилі демократизації є оптимізм, переконання в нездоланності в кінцевому результаті руху до демократії в різних країнах відстоюється ідея демократичної природи людини.

Тема 9. Проблеми та моделі консолідації демократії

Основні підходи в дослідженнях консолідації демократії: структурний, транзитологічний, інституціональний.

Структурний: акцент на зовнішні умови, які визначають процес демократизації.

Транзитологічний підхід і теорія вибору діючими в політиці акторами демократичних форм політичного життя.

Інституціональна: роль різних інституціолізованих режимів в процесі укріплення демократії.

Тема 10. Вимір демократії

Емпіричні дослідження рівнів демократичного розвитку в порівняльній політології, їх вплив на класифікацію країн і аналіз політичних системи за критерієм їх демократичності.

Індекси демократії, що охоплюють різні аспекти демократичного розвитку і розвитку політичних систем.

Індекс політичного розвитку Катрайта. Індекс демократичної дії Нейбауера. Індекс демократизації Ванханена. Індекс свободи «Дому свободи». Індекс політичної демократії Боллена. Індекс інституціональної демократії Гарра. Індекс демократії Арата. Індекс поліархії Райніке.

Тема 11. Порівняльний аналіз федерацій

Модифікація традиційних федерацій в умовах глобалізації. Перехід частини з них від одного федеративного типу до іншого.

Ідеї побудови міждержавних союзів на принципах федерації. В порівняльному дослідженні важливо визначитись з поняттям федерації, федеральних політичних систем.

Сучасні федерації в світі. Рівні федералізму, автономії та централізму. Політичні та інші інститути на рівні федерації. Інститути взаємодії суб'єктів федерації. Федералізм і політичні режими.

Порівняльний аналіз як база для нових узагальнень і теоретичних моделей.

Тема 12. Сучасні політичні партії

Роль партій в постіндустріальному, постмодерному світі. Партії як інститут, який легко сприймає нові тенденції в політиці, використовуючи сприятливі можливості демократії, ініціює політичні нововведення.

Партія в системі відносин «громадянське суспільство – партія – держава».

Партія значимий механізм, який забезпечує зв'язок держави із суспільними інтересами.

Типологія політичних партій. Типи партій та їх характеристика. Громадянське суспільство, типи партій і моделі демократії. Альтернативні форми політичної організації. Емпіричний аналіз партійних систем.

Тема 13. Сучасні виборчі системи

Вивчення виборчих систем як один із пріоритетних напрямків сучасної порівняльної політології. Оцінка ефективності виборчих систем, якісний аналіз, порівняння виборчих систем з партійними, характер впливу виборчих систем на електоральну поведінку.

Електоральна компаративістика, місце електоральної компаративістики в порівняльній політології, вимір виборчих систем, виборець та виборча система, партії та виборчі системи.

Електоральний процес як суттєва частина демократичного процесу.

Тема 14. Порівняльний аналіз публічної політики

Публічна політика як предмет порівняльного аналізу. Формування публічної політики на початку 1970-х років. Діяльність різних урядів при порівняльному вивченні публічної політики. Окремі регіони або локальні одиниці управління всередині країн, їх порівняння.

Агенти публічної політики. Публічна політика як діяльність агентів, втягнутих у виробництво і виконання рішень відносно розміщення суспільних ресурсів та розподіл суспільних благ.

Публічна політика як основна фаза сучасного політичного процесу і регулювання таких галузей, як охорона здоров'я, житлове будівництво, податки, соціальне страхування, екологічна безпека, освіта, зайнятість.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Тема 1. Предмет і завдання методики викладання соціально-політичних дисциплін

Політологічна підготовка та її структура. Основні цілі соціально -політичної освіти студентської молоді.

Основні завдання програми курсу. Методика викладання соціально-політичних дисциплін. Основні дидактичні прийоми викладання. Основні вміння та навички вчителя соціально-політичних дисциплін.

Основні завдання методики викладання соціально-політичних дисциплін. Мета, зміст і організація соціально-політичної підготовки.

Методика викладання як навчальний предмет.

Політологічна освіта і культура; емпіричні і теоретичні методи дослідження; соціальна адаптація; методика викладання.

Тема 2. Принципи навчання суспільно-політичних дисциплін

Принцип навчання; науковість навчання; доступність навчання; систематичність і послідовність; свідомість і активність учнів у навчанні; наочність навчання; зв'язок теорії з практикою; міцність засвоєння знань, умінь, навичок; єдність навчання і виховання, шляхи реалізації принципів навчання.

Тема 3. Організаційні форми навчання суспільно-політичних дисциплін

Урок як основна форма організації процесу вивчення соціально-політичних дисциплін.

Вимоги до уроку: чіткість дидактичної мети; оптимальний добір навчального матеріалу для уроку; доцільний добір методів навчання для кожної частини уроку; організаційна чіткість уроку.

Типи уроку. Структура уроку. Типи уроків соціально-політичних дисциплін „Людина і суспільство”.

Підготовка вчителя до уроку. Підготовка та проведення практичних занять та екскурсій. Основні етапи уроку, навчальна програма, календарно-тематичний план, план уроку.

Тема 4. Методи навчання суспільно-політичних дисциплін

Метод навчання, методи викладання, методи самостійної роботи учнів, проблемні ситуації, розповідь, пояснення, бесіда.

Наочні методи навчання.

Проблемне навчання на уроках. Суть і поняття проблемного навчання. Типи проблемних ситуацій.

Тема 5. Інтерактивні методики викладання суспільно-політичних дисциплін

Інтерактивні методи, ділова гра, моделюючі вправи, кооперативне навчання. Проективна технологія навчання. Основні вимоги до проективної технології; типи проєктів.

Моделююча технологія навчання. Ділова гра; моделюючі вправи. Використання комп'ютерних засобів у процесі навчання.

Інтерактивні методи навчання. Особливості підготовки і проведення лекції. Структура семінарського заняття. Сутність кооперативного навчання.

Тема 6. Оцінювання навчальних досягнень учнів

Поточний контроль, тематичне оцінювання, підсумковий облік, рівні навчальних досягнень, тестові завдання, критерії оцінювання.

Дидактичні завдання системи обліку знань і вмінь учнів. Види обліку і форми перевірки навчальних досягнень. Педагогічні тести. Тестові завдання відкритого і закритого типу.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів за 12 – бальною системою оцінювання знань. Особливості тематичного оцінювання.

Дидактичні завдання системи обліку знань і умінь учнів. Рівні навчальних досягнень учнів.

ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ

1. Проаналізуйте політику як соціальне явище.
2. Охарактеризуйте місце політичної науки в системі наук про суспільство.
3. Розкрийте об'єкт, предмет, методи політичної науки.
4. Визначте основні категорії політичної науки.
5. Розкрийте зміст політичних вчень Стародавньої Греції.
6. Дайте характеристику політичної думки Середньовіччя.
7. Дайте характеристику політичної думки епохи Відродження.
8. Визначте передумови становлення та основні напрями розвитку західної політичної думки в XX ст.
9. Розкрийте зміст політичної думки Київської Русі.
10. Проаналізуйте політичні концепції діячів Києво-Могилянської академії.
11. Дайте характеристику української політичної думки козацько-гетьманської доби (друга половина XVII – кінець XVIII ст.).
12. Дайте характеристику політичної думки України XIX – початку XX ст.
13. Дайте характеристику української політичної думки 40–90-х років XX ст.
14. Дайте характеристику сучасної української політичної думки.
15. Розкрийте об'єкт і предмет політичної науки.
16. Охарактеризуйте функції політичної науки.
17. Розкрийте зростання ролі і значення науки про політику на сучасному етапі світового суспільного розвитку і політичного процесу незалежної України.
18. Визначте суб'єкти і об'єкти політики.
19. Охарактеризуйте державу, політичні партії та громадські організації як суб'єктів політики.
20. Охарактеризуйте соціальні групи як основні суб'єкти і об'єкти політики (верства, клас, етнос, нація).
21. Проаналізуйте специфіку взаємодії суб'єктів та об'єктів політичного життя в сучасному українському суспільстві.
22. Визначте специфіку політичної влади як однієї з форм соціальної влади.
23. Охарактеризуйте сутність, форми та джерела політичної влади.
24. Розкрийте концепції політичної влади.
25. Охарактеризуйте елементи системи політичної влади: суб'єкти, об'єкти, ресурси, функції.
26. Розкрийте принципи реалізації влади: принцип розподілу влади, нормотворчість, організація, контроль, переконання, примус.
27. Охарактеризуйте сутність та форми прояву легітимної влади.
28. Розкрийте сутність генезу поняття «еліта» та теорії політичного елітизму.
29. Проаналізуйте класичні теорії еліт (В.Парето, Г.Моска, Р.Міхельс).
30. Проаналізуйте сучасні концепції еліт: макіавеллістська школа, ціннісні теорії, функціональні теорії еліт, ліво-ліберальні концепції еліт, теорії демократичного елітизму.
31. Охарактеризуйте місце і роль політичної еліти в структурі влади.
32. Охарактеризуйте специфіку радянської номенклатури (партійно-державної бюрократії) та її вплив на політичний розвиток.
33. Дайте характеристику політичної еліти України: особливості формування, розвитку та ефективності на сучасному етапі.
34. Охарактеризуйте специфіку політичного лідерства.
35. Розкрийте основні концепції політичного лідерства.

36. Проаналізуйте специфіку політичного лідерства в сучасній Україні.
37. Розкрийте зміст сучасних підходів до вивчення політичної опозиції.
38. Проаналізуйте форми та механізми взаємодії політичної влади та опозиції.
39. Дайте характеристику розвитку опозиції як індикатора демократичного суспільства та правової держави.
40. Проаналізуйте специфіку взаємодії опозиції та влади в Україні.
41. Розкрийте сутність та форми політичного процесу.
42. Охарактеризуйте структуру політичного процесу, його основні суб'єкти та об'єкти.
43. Розкрийте сутність політичних виборів, їх роль у формуванні та функціонуванні демократичної держави.
44. Проаналізуйте принципи виборчого права та демократичної організації виборів.
45. Охарактеризуйте вибори як інструмент політичної боротьби та політичного маніпулювання.
46. Дайте характеристику основних типів виборчих систем.
47. Визначте основні цілі та форми технологій виборчої кампанії.
48. Визначте зміст стратегії та тактики проведення виборчої кампанії.
49. Охарактеризуйте основні моделі формування стратегії виборчої кампанії.
50. Визначте специфіку основних етапів виборчого процесу (виборчої кампанії).
51. Проаналізуйте форми та технології інформаційно-аналітичного забезпечення виборчої кампанії.
52. Охарактеризуйте зміст організаційно-масових технологій виборчої кампанії.
53. Охарактеризуйте зміст агітаційно-рекламних технологій виборчої кампанії.
54. Проаналізуйте специфіку та основні форми політичних конфліктів.
55. Визначте причини та функції політичних конфліктів.
56. Проаналізуйте основні форми розв'язання та врегулювання політичних конфліктів.
57. Проаналізуйте взаємозв'язок між внутрішньополітичними і зовнішньополітичними політичними конфліктами в умовах глобалізації.
58. Проаналізуйте специфіку міжнаціональних та релігійних конфліктів, причини їх виникнення та взаємозв'язок з політичними конфліктами.
59. Розкрийте зміст технологій діагностики та управління політичними конфліктами.
60. Проаналізуйте причини, форми прояву та шляхи подолання політичних криз.
61. Проаналізуйте визначення, функції та структуру політичної системи.
62. Розкрийте зміст теорій політичної системи Д.Істона та Г.Алмонда.
63. Проаналізуйте роль політичних інститутів у функціонуванні політичної системи: держави, політичних партій та громадських організацій.
64. Розкрийте роль Конституції та правової держави у функціонуванні політичної системи.
65. Охарактеризуйте особливості формування та функціонування політичної системи в сучасній Україні.
66. Розкрийте положення Конституції України про політичний устрій та політичну систему України.
67. Розкрийте основні підходи до типології політичних систем.
68. Проаналізуйте історичні форми політичні системи (рабовласницької, феодальної, капіталістичної епох).
69. Проаналізуйте політичні системи за типом політичного режиму (тоталітарні, авторитарні, демократичні).

70. Охарактеризуйте політичні системи та типом партійної системи.
71. Охарактеризуйте політичні системи за виборчим критерієм.
72. Проаналізуйте політичні системи за ідеологічним критерієм.
73. Охарактеризуйте сучасні інтегративні, плюралістичні, демократичні політичні системи.
74. Розкрийте теорії виникнення держави (патріархальна теорія, теорія суспільного договору, теорія підкорення, психологічна теорія, марксистська теорія).
75. Розкрийте поняття держави та визначте її основні ознаки.
76. Проаналізуйте функції держави як політичного інституту та основного елементу політичної системи.
77. Охарактеризуйте форми державного правління.
78. Проаналізуйте специфіку державної влади та функцій органів державного управління.
79. Розкрийте принцип розподілу влади на законодавчу, виконавчу та судову.
80. Охарактеризуйте Конституцію як основний закон держави.
81. Проаналізуйте систему державної влади в Україні.
82. Проаналізуйте сутність та ознаки громадянського суспільства.
83. Проаналізуйте функції громадянського суспільства.
84. Проаналізуйте основні моделі взаємозв'язку між політичною системою та громадянським суспільством.
85. Охарактеризуйте історичні етапи розвитку громадянського суспільства в Україні.
86. Проаналізуйте причини виникнення та напрями діяльності громадсько-політичних організацій, рухів.
87. Охарактеризуйте процес становлення та розвитку суспільно-політичних рухів.
88. Дайте типологію партій як форми громадських об'єднань.
89. Проаналізуйте ознаки та функції політичних партій як інституту політичної системи.
90. Охарактеризуйте програмні засади, стратегію і тактику політичних партій.
91. Розкрийте сучасні тенденції у розвитку політичних партій.
92. Охарактеризуйте політичні партії України.
93. Дайте характеристику партійної системи України та проаналізуйте проблеми становлення та розвитку багатопартійності в сучасній Україні.
94. Проаналізуйте перспективи розвитку партійної системи в Україні.
95. Проаналізуйте роль комунікацій у сфері політики.
96. Розкрийте вплив політичних ЗМІ на процес формування та розвитку громадської думки.
97. Проаналізуйте негативні прояви політичного маніпулювання та шляхи їх обмеження.
98. Розкрийте специфіку функціонування політичних ЗМІ в українському суспільстві.
99. Охарактеризуйте політичну свідомість як відображення ідейного життя суспільства та елемент політичної культури.
100. Розкрийте сутність національної свідомості, її роль щодо ідентифікації етнічних груп та зв'язок з політичною свідомістю.
101. Проаналізуйте складові політичної свідомості (історична пам'ять народу, патріотизм, вірність та відданість Вітчизні, національна психологія, національна гордість).
102. Розкрийте сутність, форми, рівні, структуру та функції політичної культури.
103. Проаналізуйте провідні теорії політичної культури.

104. Визначте місце і роль політичної культури в загальній системі культури і в політичному житті суспільства.
105. Розкрийте сутність, структуру та функції політичної ідеології.
106. Проаналізуйте рівні функціонування політичної ідеології.
107. Охарактеризуйте ідеологічні течії у сучасному світі: лібералізм, консерватизм, соціалізм, соціал-демократизм, комунізм, фашизм тощо.
108. Визначте місце політичної ідеології в житті сучасної України.
109. Розкрийте роль націоналізму в світовій та вітчизняній політичній практиці.
110. Проаналізуйте міжнародні відносини як предмет політичних досліджень.
111. Охарактеризуйте процес формування сучасної системи міжнародних відносин.
112. Проаналізуйте системний підхід до аналізу міжнародних відносин.
113. Проаналізуйте роль геополітики в теорії міжнародних відносин.
114. Охарактеризуйте підхід політичного ідеалізму в науці про міжнародні відносини.
115. Охарактеризуйте теорію політичного реалізму Г.Моргентау та Р.Арона.
116. Розкрийте зміст концепції транснаціоналізму як напрямку сучасних досліджень міжнародних відносин.
117. Охарактеризуйте неомарксистську концепцію міжнародних відносин.
118. Охарактеризуйте глобалізацію з позицій змін у світовому політичному процесі.
119. Охарактеризуйте глобальні та регіональні зміни в системі міжнародних відносин.
120. Розкрийте роль держави як головного міжнародного актора.
121. Проаналізуйте вплив процесів глобалізації на сучасну міжнародну безпеку.
122. Визначте місце та роль міжнародних організацій у процесі глобалізації та забезпечення міжнародної безпеки.
123. Охарактеризуйте національні інтереси і проблеми національної безпеки України.
124. Розкрийте поняття і типи міжнародного співробітництва.
125. Проаналізуйте поняття, типи і функції міжнародного конфлікту.
126. Охарактеризуйте політичну діяльність та політичні технології як об'єкт прикладної політології.
127. Визначте зміст, складові та функції політичного маркетингу.
128. Проаналізуйте специфіку політичного ринку та політичного позиціонування як інформаційно-аналітичних технологій політичного маркетингу.
129. Охарактеризуйте сутність, специфіку, форми та технології політичної реклами.
130. Розкрийте теоретичні засади політичної іміджології та практичні технології політичного іміджменту.
131. Розкрийте специфіку іміджу політичного лідера та його складові.
132. Проаналізуйте роль іміджмейкерства в політичних процесах України.
133. Проаналізуйте місце управлінських рішень в політичній діяльності
134. Проаналізуйте основні форми політичних рішень.
135. Визначте основні елементи алгоритму прийняття та реалізації політичних рішень.
136. Охарактеризуйте основні методи розробки та реалізації політико-управлінських рішень.
137. Розкрийте зміст та функції політичного прогнозування.
138. Проаналізуйте основні форми та етапи політичного прогнозування.
139. Проаналізуйте теорію трансформації влади і демократії в умовах постіндустріалізму за Е.Тоффлером.

140. Проаналізуйте теорію однорідного планетарного розвитку Ф. Фукуями та її роль для розвитку політичних наук.
141. Визначте актуальні напрями сучасних політичних досліджень в Україні та світі.
142. Поясніть передумови виникнення порівняльних досліджень в політології.
143. Проаналізуйте основні етапи розвитку порівняльної політології.
144. Дайте характеристику плюралістичного напрямку в розвитку порівняльної політології.
145. Розкрийте зміст основних етапів програми порівняльних досліджень в політології.
146. Визначте основні теоретичні методи та підходи до порівняльних досліджень в політології.
147. Визначте вимоги до формулювання критеріїв порівняльних досліджень в політології.
148. Розкрийте підхід до систематизації порівняльних політичних досліджень за Дж. С. Мілем.
149. Поясніть зміст варіативності пояснень в порівняльних дослідженнях за Р. Хантінгтоном.
150. Проаналізуйте основні принципи та методи порівняльної політології.
151. Дайте характеристику основним видам порівняльних досліджень: “case-study” порівняння; бінарне порівняння; регіональне порівняння; глобальне; крестемпоральне.
152. Проаналізуйте передумови формування теорії раціонального вибору як напрямку політичних досліджень.
153. Розкрийте сутність застосування теорії раціонального вибору в порівняльній політології (теорема “неможливості” Ерроу; принцип “месіанського виборця”; формування коаліцій; розподіл влади; принцип “центрального голосуючого”; теорія ігор).
154. Проаналізуйте плюралістичну концепцію посередництва в політиці.
155. Охарактеризуйте аналітичну модель політичного корпоративізму.
156. Визначте зміст та специфіку теорії політичних мереж.
157. Проаналізуйте види політичних мереж та їх ефективність.
158. Розкрийте положення булевої алгебри в порівняльних дослідженнях: використання бінарних даних, побудова таблиці істинності, логічне додавання (диз’юнкція), логічне множення (кон’юнкція), комбінаторна логіка, булева мінімізація, використання законів де Моргана, факторизація булевих виразів.
159. Розкрийте зміст методології булевої алгебри щодо дослідження демократії.
160. Визначте специфіку теоретичної та емпіричної типологізації в політичних дослідженнях.
161. Визначте сутність та функції методу типологізації в порівняльних дослідженнях.
162. Проаналізуйте лінійні типології політичних систем.
163. Дайте аналіз координатним типологіям політичних систем.
164. Охарактеризуйте типології перехідних політичних систем.
165. Проаналізуйте моделі демократії на основі емпіричного підходу.
166. Проаналізуйте вплив емпіричної теорії демократії на розвиток порівняльних політичних досліджень.
167. Проаналізуйте історичні форми та емпіричні моделі демократії.
168. Проаналізуйте вплив демократії на економічний розвиток.

169. Проаналізуйте процес консолідації демократії на етапі розвитку суспільства третьої хвилі за С. Хантінгтоном.
170. Проаналізуйте умови та ознаки консолідації демократії.
171. Визначте зміст демократичного транзиту та ознаки процесу його інституціоналізації.
172. Визначте та прокоментуйте основні етапи формування системи індексів демократії.
173. Проаналізуйте та порівняйте основні індекси для вимірювання рівня сучасної демократії.
174. Проаналізуйте рейтинг країн світу за рівнем розвитку демократії.
175. Розкрийте сутність та ефективність інтерактивних технологій навчання.
176. Визначте основні етапи підготовки вчителя до уроку.
177. Проаналізуйте основні підходи до класифікації методів навчання.
178. Охарактеризуйте основні вміння та навички вчителя соціально-політичних дисциплін.
179. Сформулюйте основні методичні вимоги щодо використання засобів наочності у навчальному процесі.
180. Обґрунтуйте вплив змісту навчальної діяльності на вибір методів навчання.
181. Обґрунтуйте доцільність використання методу евристичної бесіди при вивченні дисциплін соціально-політичного циклу.
182. Охарактеризуйте типові структурні елементи комбінованого уроку та уроку вивчення нового матеріалу.
183. Розкрийте методику викладання лекцій для учнів ЗОШ.
184. Охарактеризуйте педагогічний такт та етику вчителя, основні вимоги до його педагогічної майстерності.
185. Проаналізуйте закономірності та принципи вивчення соціально-політичних дисциплін.
186. Охарактеризуйте доцільність використання проєктивних технологій у процесі навчання.
187. Розкрийте зміст та функції проблемного навчання у ЗОШ.
188. Визначте специфіку, методи та форми проблемного навчання соціально-політичних дисциплін.
189. Проаналізуйте ефективність використання фронтальної, групової та індивідуальної форм роботи на уроках.
190. Визначте сучасні підходи до типології (класифікації) уроків, охарактеризуйте основні типи уроків.
191. Розкрийте специфіку нестандартних форм вивчення соціально-політичних дисциплін.
192. Визначте особливості проведення інтегрованих та комбінованих уроків.
193. Дайте загальну характеристику основних методів навчання соціально-політичних дисциплін.
194. Висвітліть словесні та наочні методи навчання дисциплін соціально-політичного циклу.
195. Охарактеризуйте зміст, зазначте переваги та недоліки інтерактивного навчання.
196. Визначте дидактичні завдання системи обліку знань і вмінь учнів.
197. Охарактеризуйте методи і прийоми використання на уроці методичних ресурсів підручника.
198. Перерахуйте відомі вам інтерактивні технології навчання та розкрийте методику їх використання на уроках.

199. Охарактеризуйте вимоги до змісту сучасного уроку (лінгводидактичні, науковий рівень, оптимальність змісту, єдність навчання і виховання, зв'язок змісту уроку з життям).

200. Охарактеризуйте семінар-диспут та семінар-конференцію як нестандартні форми проведення уроків.

201. Охарактеризуйте технології колективно-групового навчання («робота в парах», «робота в малих групах», «обговорення проблеми в загальному колі», «мікрофон», «мозковий штурм»).

202. Оцінювання навчальних досягнень учнів у контексті вимог до освіти в ХХІ ст.: функції, форми, критерії.

203. Розкрийте особливості уроку-вікторини, уроку-КВК, уроку-конференції як нестандартних форм вивчення соціально-політичних дисциплін.

204. Розкрийте роль словесного методу навчання, охарактеризуйте його прийоми. Сформулюйте та обґрунтуйте основні вимоги до рівня мовленнєвої культури вчителя соціально-політичних дисциплін.

205. Визначте сучасні підходи до класифікації уроків, охарактеризуйте основні типи уроків за схемою: тип уроку, адекватні йому характер навчального матеріалу, вік учнів.

206. Розкрийте роль, зміст і структуру конспекту уроку.

207. Визначте функції і форми перевірки знань у навчанні соціально-політичних дисциплін. Запропонуйте 3-5 різних прийомів перевірки знань школярів.

208. Обґрунтуйте доцільність використання на уроці таких методів навчання як: робота з підручником, навчальна дискусія, диспут.

209. Охарактеризуйте репродуктивні та проблемно-пошукові методи навчання.

210. Поясніть у чому полягають переваги та недоліки лекції як організаційної форми навчання у ЗОШ.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антипенко В. Ф. Оптимізація антитерористичної системи держави в умовах міжнародної і регіональної інтеграції : [монографія] / В. Ф. Антипенко ; М-во освіти і науки України, Нац. авіаційний ун-т, Ін-т міжнарод. відносин. – К., 2008. – 405 с.
2. Боброва А. Основні форми сучасного політичного насилля / А. Боброва. – К. : Світ Успіху: Юрінком Інтер, 2005. – 141 с. – Бібліогр.: с. 132–141.
3. Бодуен Ж. Вступ до політології / Ж. Бодуен. – К., 1995.
4. Бойчук М. А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії : [монографія] / М. А. Бойчук. – К. : ТОВ „Атлант ЮЕмСі”, 2007. – 208 с.
5. Борисов Л. П. Очерки истории политических учений : Учеб. пособие / Л. П. Борисов. – М. : Белье альвы, 1997. – 124 с.
6. Бортніков В. І. Політична участь і демократія: українські реалії: Моногр. / В. І. Бортніков. – Луцьк : РВВ „Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 524 с.
7. Варій М. Й. Політико-психологічні передвиборні та виборчі технології : Навч.-метод. посібник / М. Й. Варій. – К. : Ельга: Ніка-Центр, 2003. – 399 с.
8. Вербець В. В. Методика формування іміджу політичного лідера / В. В. Вербець ; РДГУ, Ін-т соц. досліджень. – Рівне : [РДГУ], 2009. – 50 с.
9. Волков В. В. Стратегічний виборно-проривний менеджмент / В. В. Волков, В. П. Корнійчук, К. Д. Хом'як. – К. : [МП Леся], 2007. – 140 с.
10. Гаджиев К. С. Введение в геополитику : Учеб. для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. и напр. „Политология”, „Международ. Отношения”, „Юриспруденция”, „История”, „Социология” / К. С. Гаджиев. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Логос, 2001. – 429 с.
11. Газін В. П. Актуальні проблеми сучасності: історія, світова політика: монографія / В. П. Газін. – К. : Слово, 2009. – 422 с.
12. Гелей С. Д. Політико-правові системи світу : навч. посіб. / С. Д. Гелей, С. М. Рутар. – К. : Знання, 2006. – 668 с.
13. Герасимчук Т. Ф. Концептуальні основи теорії політики : навч. посіб. / Т. Ф. Герасимчук, А. М. Киридон, С. С. Троян ; М-во освіти і науки України, РІС КСУ. – Рівне : [Видавць О.Зень], 2008. – 306 с.
14. Герчанівський Д. Л. Інноваційні технології контролю успішності студентів з гуманітарних дисциплін: монографія / Д. Л. Герчанівський, Е. Ф. Іпатов, В. В. Павловський ; Нац. техн. ун-т України „Київ. політехн. ін-т”. – К., 2010. – 192 с.
15. Головатий М. Ф. Політична психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. Ф. Головатий. – 2-ге вид. – К. : ЦУЛ, 2009. – 399 с. – Бібліогр.: с.386–397.
16. Дмитренко М. А. Політична система України: розвиток в умовах глобалізації та інформаційної революції : [монографія] / М. А. Дмитренко ; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова, Ін-т оперативної діяльн. та держ. безпеки. – К. : Знання України, 2008. – 541 с.
17. Етнополітична карта світу ХХІ століття : Метод. і предмет. коментарі / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. – Т. : Мандрівець, 2000. – 239 с.
18. История политических и правовых учений : Учеб. для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по спец. и напр. „Юриспруденция” / В. Г. Графский, Н. М. Золотухина, Л. С. Мамут и др. ; Под общ. ред. В.С.Нерсесянца. – 3-е изд., стереотип. – М. : НОРМА-ИНФРА-М, 2001. – 727 с.

19. Кардінал Д. Особливості технології інтерактивного навчання / Д. Кардінал, С. Кардінал // Педагогіка і психологія проф. освіти . – 2011. – № 2. – С. 44–51.
20. Карташова Л. А. Система навчання інформаційних технологій майбутніх вчителів суспільно-гуманітарних дисциплін: монографія / Л. А. Карташова ; Київ: нац. лінгв. ун-т. – К., 2011. – 263 с.
21. Коваленко В. В. Громадські організації в Україні: взаємодія між трьома секторами / В. В. Коваленко, О. О. Юлдашев ; МАУП. – К. : МАУП, 2007. – 219 с.
22. Ковальчук В. Ю. Модернізація педагогічної освіти: методологічна та соціальні аспекти проблеми / В. Ю. Ковальчук // Наука і освіта. – 2004. – № 4/5. – С. 142–146.
23. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Кордон ; М-во освіти і науки України, Житомир: держ. ун-т ім. І.Франка. – К. : ЦУЛ, 2008. – 171 с.
24. Кордун О. О. Особливості виконавчої влади в пострадянській Україні : Монографія / О. О. Кордун, К. О. Ващенко, Р. М. Павленко ; МАУП. – К., 2000. – 248 с.
25. Крамаренко А. М.. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ”: навчальний посібник для студ. вищих пед. навч. закл. напряму підгот. 6.010102 „Початкова освіта” / Бердянський держ. педагогічний ун-т – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 347 с.
26. Крилов О. В. Основи геополітики : Навч.-метод. посіб. / О. В. Крилов, С. С. Троян ; РІС КІСУ. Каф. міжнар. відносин і країнознавства. – Рівне, 2001. – 70 с.
27. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти / Підгот. Ю. І. Завалевський; МОН України, АПН України. – К.; Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2004. – 176 с.
28. Ладиченко Т. В. Методика викладання навчального курсу „Людина і світ”. 11 клас: Книга для вчителя / Ладиченко Т. В., Бакка Т. В., Желіба О. В. ; заг. ред. Губерський Л. В. – К. : Знання України, 2004. – 196 с.
29. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ”: навч. посіб. / О. О. Ліннік ; МОН України. – К. : Слово, 2010. – 248 с.
30. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин: Підручник / М. З. Мальський, М. М. Мацяк. – 2-е вид., переробл. і доп. – К. : Кобза, 2003. – 528 с.
31. Машков В. П. Основы радиационной безопасности: учеб. для вузов / В. П. Машков, А. М. Панченко. – М. : Энергоатомиздат, 1990. – 176 с.
32. Мейтус В. Ю. Политическая партия: менеджмент избирательной кампании / В. Ю. Мейтус, В. В. Мейтус. – К. : Ника-Центр, 2005. – 118 с.
33. Методика викладання суспільно-політичних дисциплін у вищих навчальних закладах: навч.-метод. комплекс / Є. П. Юрійчук. – Чернівці : ЧНУ, 2009. – 47 с.
34. Методична робота школи / Упоряд. Н. Мурашко. – К. : СПД Т. Соловей, 2004. – 126, [1] с.
35. Міжнародні організації : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / В. В. Ковалевський, Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова та ін. ; М-во освіти і науки України; За ред.: Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського, З.Кутаїні. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : ЦУЛ, 2007. – 439 с.
36. Олсон М. Логіка колективної дії: суспільні блага і теорія груп / М. Олсон ; Пер. з англ. С. Слухая. – К. : Лібра, 2004. – 271 с.
37. Ольшанский, Д. В. Основы политической психологии : Учеб. пособие для вузов / Д. В. Ольшанский. – Екатеринбург : Деловая книга, 2001. – 495 с.
38. Освітні технології: Навч.-метод. посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. – К. : А.С.К., 2004. – 255 с.

39. Основи демократії. Права людини та їх забезпечення в умовах суспільних змін : навч. посіб. / О. В. Філонов, В. М. Субботін, В. В. Пашутін, І. Я. Тодоров. – 2-ге вид., випр. – К. : Знання, 2008. – 215 с.
40. Островерхова Н. М. Методологія аналізу якості уроку як педагогічної системи: монографія / Н. М. Островерхова ; Ін-т педагогіки АПН України. – Х. : ТИТУЛ, 2008. – 402 с.
41. Пал Л. А. Аналіз державної політики : Пер. з англ. І. Дзюб / Л. А. Пал. – К. : Основи, 1999. – 423 с.
42. Политическая конфликтология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по напр. подготовки ВПО 030200 „Політологія” / под ред. С.Ланцова. – СПб. : Питер, 2008. – 318 с. – (Учебное пособие). – Библиогр.: с. 317–318.
43. Политология : краткий словарь / Н. А. Басенко, В. Г. Доманов, Ю. Г. Запрудский и др. ; под ред. В. Н. Коновалова. – Ростов - н/Д. : Феникс, 2001. – 447 с.
44. Політична географія і геополітика : навч. посіб. для студ. географ. спец. вищ. навч. закл. / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін. – К. : Либідь, 2007. – 255 с.
45. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ф. М. Рудич, Р. В. Балабан, Ю. С. Ганжуров та ін. – К. : Либідь, 2008. – 439 с.
46. Політичний консалтинг в Україні. Вип. 1 / Ред. та авт. передмови: Т. В. Березовець, П. В. Круляковський, О. П. Коваленко. – К. : ПФ „ВаМа”, 2005. – 175 с.
47. Політологія : академічний курс : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / Л. М. Герасіна, В. С. Журавський, В. Я. Зимогляд та ін. ; М-во освіти і науки України. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Ін Юре, 2006. – 520 с.
48. Політологія : підручник / В. Г. Антоненко, В. Д. Бабкін, О. В. Бабкіна та ін. ; за ред.: О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. – 3-є вид., переробл., допов. – К. : Академія, 2008. – 568 с. – (Альма-матер).
49. Політологія посткомунізму : Політичний аналіз посткомуністичних суспільств / Редкол.: В. Полохало, Є. Бистрицький, О. Білий та ін.; Заг. ред.: Є. Бистрицький, В. Полохало, С. Макеєв, О. Дергачов. – К. : Політична думка, 1995. – 364 с. – Бібліогр.: с. 349–356.
50. Політологія : Підруч. для студ. вищ. навч. закладів / В. Г. Антоненко, В. Д. Бабкін, О. В. Бабкіна та ін. ; За ред.: О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. – 3-є вид., переробл., допов. – К. : Академія, 2006. – 567 с. – (Альма-матер).
51. Політологія : Посіб. для студ. вузів / О. В. Бабкіна, Є. Ф. Безродний, В. П. Горбатенко та ін. ; За ред.: О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. – К. : Академія, 2000. – 367 с.
52. Політологія: історія та методологія / За ред. Ф. М. Кирилюка. – К., 2000.
53. Порядок розслідування й обліку нещасних випадків невиробничого характеру: пост. Кабінету Міністрів України від 22.03.01 р. № 270.
54. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика : навч. посіб. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 663 с.
55. Правила пожежної безпеки України: затв. Наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій від 19.10.2004 № 126.
56. Примуш М. В. Політичні партії: історія та теорія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Примуш ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т. – К. : Професіонал, 2008. – 409 с.

57. Руденко В. М. Математичне моделювання та прогнозування в міжнародних відносинах : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Руденко ; М-во освіти і науки України, РІС КСУ. – Рівне : [РІС КСУ], 2007. – 415 с.
58. Рудишин С. Педагогічна майстерність викладача вищої школи: психологічні особливості / С. Рудишин // Нова пед. думка. – 2011. – № 2. – С. 90–92.
59. Сирота Н. М. Основы геополитики : Учеб. пособие / Н. М. Сирота ; СПб ин-т внешнеэконом. связей, экономики и права. Об-во „Знание” СПб и Ленинград. обл. – СПб., 2001. – 134 с.
60. Скиба В. Й. Вступ до політології : Екскурс в історію правничо-політ. думки / В. Й. Скиба, В. П. Горбатенко, В. В. Туренко ; За ред. В. Й. Скиби. – К. : Основи, 1996. – 718 с.
61. СН 2152-80. Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих і громадських приміщень.
62. Теория политики : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, обуч. по напр. подготовки ВПО 030200 „Политология” / под ред. Б. А. Исаева. – СПб. : Питер, 2008. – 460 с.
63. Троян С. С. Вступ до теорії міжнародних відносин : Навч. посіб. для студ. вузів / С. С. Троян ; М-во освіти України. Наук.-методич. центр вищ. освіти. РІСКІСУ. – К. : НМЦВО, 2000. – 138 с.
64. Україна в 2005–2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку : [монографія] / Нац. ін-т стратегічних досліджень ; [за заг. ред. Ю. Г. Рубана]. – К. : [НІСД], 2009. – 649 с.
65. Цветков В. В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика : [монографія] / В. В. Цветков ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К. : Юрид. думка, 2007. – 335 с.
66. Цыганков П. А. Международные отношения / П. А. Цыганков. – М. : Новая школа, 1996. – 320 с.
67. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Учебное пособие / П. А. Цыганков. – М. : Гардарики, 2002. – 590 с.
68. Цюрупа М. В. Основы сучасної політології : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Цюрупа, В. С. Ясинська ; Київ. держ. акад. водного транспорту ім. гетьмана Конашевича Сагайдачного. – К. : Кондор, 2009. – 349 с.
69. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України : Підруч. для студ. вищ. навч. закладів / Л. Д. Чекаленко. – К. : Либідь, 2006. – 710 с.
70. Чернецька Т. І. Сучасний урок: теорія і практика моделювання: навч. посіб. для організаторів післядиплом. пед. освіти, слухачів курсів підвищ. кваліфікації пед. працівників та студ. вищ. пед. навч. закл. / Т. І. Чернецька. – К. : Праймдрук, 2011. – 348 с.
71. Шевчук Г. Інноваційні технології у вищій школі / Г. Шевчук // Педагогіка і психологія проф. освіти. – 2011. – № 3. – С. 35–44.
72. Шульга М. А. Соціально-політичне управління : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навч. за спец. „Політологія” / М. А. Шульга ; М-во освіти і науки України, КНУ ім. Т.Шевченка. – К. : ЦУЛ, 2008. – 247 с.
73. Эндрейн Ч. Ф. Сравнительный анализ политических систем : Эффективность осуществления политического курса и социальные преобразования: Пер. с англ. / Ч. Ф. Эндрейн. – М. : ИНФРА-М: Весь Мир, 2000. – 319 с.
74. Ягодка А. Г. Соціальна інфраструктура і політика : Навч. посібник / А. Г. Ягодка ; М-во освіти і науки України. КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2000. – 210 с.
75. Ярош Б. О. Загальна теорія політики : навч. посіб. для студ. спец. „Політологія” вищ. навч. закл. / Б. О. Ярош, О. Б. Ярош. – Луцьк : Вежа, 2005. – 238 с.

Перелік довідкової літератури, використання якої дозволяється при підготовці до комплексного державного іспиту

1. Актуальні питання сучасної політики : словник-довідник / Львів. держ. ун-т внутр. справ / Ред.: М. П. Гетьманчук ; Уклад.: Л. М. Андрушко. – Л., 2010. – 188 с.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; за ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Юрид. думка, 2007. – 990 с.
3. Енциклопедія політичної думки : енциклопедія / Ред. К. Сігов, В. Скуратівський, Л. Фінберг. – К. : Дух і літера, 2000. – 472 с.
4. Конституційне право : словник термінів / П. П. Шляхтун ; М-во освіти і науки України. – К. : Либідь, 2005. – 568 с.
5. Короткий оксфордський політичний словник : Пер. з англ. / Ред.: І. Маклін, А. Макмілан. – 2-е вид. – К. : Вид-во С.Павличко „Основи”, 2006. – 789 с.
6. Країнознавчий словник-довідник : / І. А. Дубович. – 5-те вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2008. – 839 с.
7. Малий етнополітологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Антонюк, Ю. В. Бондар, В. І. Волобуєв, М. Ф. Головатий, В. Б. Захожай ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом (МАУП). – К., 2005. – 283 с.
8. Місцеве управління: поняття, терміни, визначення : навчальний посібник / О. Д. Лазор, О.Я. Лазор. – К. : Дакор, 2004. – 336 с.
9. Парламентаризм : словник-довідник / П. П. Шляхтун. – К. : Парламентське вид-во, 2003. – 151 с.
10. Політична енциклопедія / Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К. : Парламентське видавництво, 2012. – 807 с.
11. Політична наука : словник: Категорії, поняття і терміни / За ред. Б. Кухти. – Львів : Кальварія, 2003. – 500 с.
12. Політичний і фінансово-економічний словник : Понад 3 000 термінів, понять, імен : словник / О. М. Сліпущко. – К. : Криниця, 1999. – 390 с.
13. Політологічний енциклопедичний словник : [довід. вид.] / упоряд. В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Генеза, 2004. – 736 с.
14. Політологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : / Міжрегіон. акад. упр. персоналом / Ред.: М. Ф. Головатий; О. В. Антонюк. – К., 2005. – 792 с.
15. Політологія. Термінологічний словник: [навч. посіб.] / О. І. Ткач, П. Р. Костів ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Ун-т „Україна”, 2012. – 196 с.
16. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / У. Э. Батлер, В. В. Бойцова, Л. В. Бойцова, и др. ; Отв. ред.: А. Я. Сухарев. – М. : Издательская группа НОРМА-ИНФРА М, 2001. – 840 с.
17. Словник-довідник політологічних термінів : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Житомир. держ. пед. ун-т ім. І.Франка / Уклад.: І. О. Рафальський; О. М. Швидак. – Житомир, 2003. – 110 с.
18. Сучасний словник із суспільних наук / Ред.: О. Г. Данильян. – Х. : Прапор, 2006. – 432 с.
19. Україна: енциклопедичний словник: історія, культура, освіта, політика, економіка, фінанси, право : / Упоряд.: О. М. Сліпущко. – К. : Аконіт, 2008. – 768 с.